

Sprawa C-455/21

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

23 lipca 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Tribunalul Olt (Rumunia)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

27 maja 2021 r.

Strona wnosząca apelację i strona powodowa w pierwszej instancji:

OZ

Strona przeciwna w postępowaniu apelacyjnym i strona pozwana w pierwszej instancji:

Lyonesse Europe AG

Przedmiot postępowania głównego

Apelacja wniesiona przez powoda, OZ, osobę fizyczną, do Tribunalul Olt (sądu okręgowego w Olt, Rumunia) od wyroku cywilnego Judecătoria Slatina (sądu pierwszej instancji w Slatinie, Rumunia) oddalającego jego powództwo o stwierdzenie nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy zawartej ze stroną przeciwną w postępowaniu apelacyjnym/stroną pozwaną, Lyonesse Europe AG.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Na podstawie art. 267 TFUE tutejszy sąd wnosi o dokonanie wykładni art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13/WE.

Pytania prejudycjalne

- 1) Czy art. 2 lit. b) dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że osoba fizyczna – która jest inżynierem mechanikiem specjalizującym się w maszynach hydraulicznych i pneumatycznych (i która nie prowadzi działalności gospodarczej zawodowo, ani w szczególności działalności polegającej na nabywaniu towarów i usług w celu ich odsprzedaży lub działalności pośrednictwa) i która zawiera ze spółką handlową (przedsiębiorcą) umowę standardową, na podstawie której ta osoba fizyczna jest uprawniona do udziału we wspólnocie zakupowej utworzonej przez tę spółkę w postaci systemu Lyoness (systemu, w ramach którego obiecuje się dochody w formie zwrotów z tytułu zakupów, prowizji i innych korzyści promocyjnych), do nabywania towarów i usług od partnerów handlowych, którzy zawarli umowę z ową spółką (tzw. partnerów handlowych Lyoness), oraz do pośredniczenia w kontaktach z innymi osobami w ramach systemu Lyoness (tzw. potencjalnymi klientami objętymi systemem lojalnościowym) – może zostać uznana za „konsumenta” w rozumieniu tego przepisu, pomimo warunku umownego, który dla celów skutecznej ochrony konsumenta przewiduje, że w stosunkach umownych między Lyoness a klientem stosuje się wyłącznie prawo szwajcarskie, niezależnie od miejsca zamieszkania klienta?
- 2) Czy art. 2 lit. b) dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że osoba – która zawarła z przedsiębiorcą umowę mającą dwojaki charakter, a mianowicie [gdy] umowa jest zawierana w celach, które częściowo wchodzą w zakres działalności handlowej, gospodarczej lub zawodowej tej osoby fizycznej, a częściowo wykraczają poza zakres tej działalności, przy czym cel handlowy, gospodarczy lub zawodowy owej osoby fizycznej nie ma przeważającego znaczenia w ogólnym kontekście umowy – może zostać uznana za „konsumenta” w rozumieniu tego przepisu?
- 3) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na poprzednie pytanie, jakie główne kryteria należy zastosować w celu ustalenia, czy handlowy, gospodarczy lub zawodowy cel tej osoby fizycznej ma przeważające znaczenie w ogólnym kontekście umowy?

Przywołane przepisy prawa Unii

Traktat dotyczący przystąpienia Republiki Bułgarii i Rumunii do Unii Europejskiej.

Artykuł 2 i art. 19 ust. 1 TUE.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), art. 3 i 6.

Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, art. 1–3 (zwana dalej „dyrektywą”).

Przywołane przepisy prawa krajowego

Ustawa nr 193/2000 o nieuczciwych warunkach w umowach zawieranych między przedsiębiorcami a konsumentami, która transponuje dyrektywę: art. 1, 2 i 4–7, w szczególności art. 2 ust. 1, który definiuje „konsumenta” jako każdą osobę fizyczną lub grupę stowarzyszonych osób fizycznych, które na podstawie umowy objętej zakresem stosowania tej ustawy działają w celach niemieszczących się w ramach ich działalności handlowej, przemysłowej lub produkcyjnej, rzemieślniczej lub zawodowej.

Ustawa nr 296/2004 – kodeks konsumencki: art. 1, 3 i 75–81, w szczególności pkt 13 załącznika do tej ustawy, który definiuje „konsumenta” w sposób identyczny jak ustawa nr 193/2000.

Ustawa nr 134/2010 – kodeks postępowania cywilnego: art. 205, który stanowi w szczególności, że pozwany może podnieść zarzuty procesowe w ramach odpowiedzi na pozew; art. 237, który stanowi, że w celu przygotowania rozpoznania sprawy co do istoty sąd musi rozstrzygnąć zarzuty podniesione przez strony lub z urzędu; art. 251 i 255, które stanowią odpowiednio, że nie ma obowiązku udowodnienia tego, o czym sąd powinien wiedzieć z urzędu, oraz że sąd może orzec, iż udowodnienie faktów notoryjnych i bezspornych nie jest konieczne, a także art. 466, 476, 479 i 480, które regulują postępowanie apelacyjne obejmujące nową ocenę co do istoty sprawy pod względem prawnym i faktycznym.

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania głównego

- 1 W dniu 9 grudnia 2020 r. Judecătoria Slatina (sąd pierwszej instancji w Slatinie) oddalił powództwo powoda, OZ, przeciwko pozwanej Lyoness Europe AG, w której wniósł on na podstawie ustawy nr 193/2000 o stwierdzenie nieuczciwego charakteru niektórych postanowień zawartych w ogólnych warunkach umowy i w załącznikach do nich, wnosząc o pozwanie pozwanej w siedzibie myWorld Retail Services SRL (dawniej SC Lyoness Romania SRL).
- 2 Sąd ten uznał, że zgodnie z ogólnymi warunkami umowy pozwana wraz ze swoimi partnerami jest międzynarodową wspólnotą zakupową, w ramach której uczestnicy mają możliwość, poprzez wspólne zakupy i uzyskane korzystne warunki, uzyskania dochodów w postaci zwrotów za zakupy, prowizji i innych

korzyści. Zakup towarów lub usług jest dokonywany bezpośrednio od przedsiębiorców, którzy pozostają w stosunku umownym z pozwaną.

- 3 Klient, który zostanie objęty systemem lojalnościowym, ma zatem prawo uczestniczyć w utworzonej przez pozwaną wspólnocie zakupowej i ma możliwość skorzystania z korzystnych warunków zakupu w postaci zwrotów, prowizji i innych obniżek cen przyznawanych przez partnerów handlowych za pośrednictwem pozwanej, natomiast usługi pozwanej sprowadzają się praktycznie do pośrednictwa, a częściowo do kalkulacji usług każdego partnera handlowego, a także do zamawiania bonów zakupowych Lyoness, które umożliwiają zakup towarów i usług od partnerów handlowych.
- 4 Mając na uwadze, że stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunku wymaga między innymi, by wnoszący pozew miał status konsumenta, i analizując ogólne warunki umowy z 2009 r., sąd ten uznał, że umowa nie została zawarta między konsumentem a przedsiębiorcą, ponieważ strony oferują sobie wzajemnie prowizje, obniżki cen i inne korzyści wynikające ze wspólnoty zakupowej. Umowa nie może być zatem rozpatrywana w świetle ustawy nr 193/2000, ponieważ powód nie spełnia przesłanek uzyskania statusu konsumenta.
- 5 Judecătoria Slatina stwierdził również, iż nie ma dowodów na to, że spółka myWorld Retail Services SRL jest powiązana ze spółką pozwaną, że jest oddziałem spółki pozwanej lub że wskazana siedziba stanowi siedzibę oddziału spółki pozwanej, i nakazał pozwaną w jej siedzibie w Szwajcarii.
- 6 OZ wniósł apelację od wyroku Judecătoria Slatina do sądu odsyłającego, Tribunalul Olt.

Główne argumenty stron postępowania głównego

- 7 Po pierwsze, OZ przedstawia obszernie swoje argumenty, zgodnie z którymi pozwana, spółka z siedzibą w Szwajcarii, została prawidłowo pozwana w siedzibie spółki myWorld Retail Services SRL w Rumunii, ponieważ ta ostatnia spółka, dawniej Lyoness Romania, była przedstawicielką pozwanej w Rumunii.
- 8 W odniesieniu do możliwości stosowania ustawy nr 193/2000 OZ utrzymuje, że umowa, którą zawarł z pozwaną, jest umową zawartą między konsumentem a przedsiębiorcą, która zawiera szereg warunków powodujących znaczną nierównowagę praw i obowiązków stron na jego niekorzyść i wbrew dobrej wierze.
- 9 Jeśli chodzi o jego status konsumenta w ramach spornej umowy, OZ twierdzi, że w zaskarżonym wyroku cywilnym sąd pierwszej instancji oddalił jego powództwo, nie zbadawszy lub nie dokonawszy w jakikolwiek sposób oceny jego argumentów przedstawionych w tym względzie w pozwie, z naruszeniem przysługującego mu prawa do rzetelnego procesu sądowego.

- 10 W związku z tym sąd pierwszej instancji błędnie uznał, że „na podstawie powyższej umowy strony oferują sobie wzajemnie prowizje, obniżki cen i inne korzyści finansowe w ramach wspólnoty zakupowej” i że z tego względu OZ nie posiada statusu konsumenta.
- 11 Zdaniem OZ, jak wynika również z pkt 2 preambuły spornej umowy, istniała tylko jedna wspólnota zakupowa w rozumieniu tej umowy, a członkami tej wspólnoty są wyłącznie spółki handlowe, a mianowicie Lyoness Europe AG i spółki partnerskie, które zostały wyraźnie wskazane w umowie jako przedsiębiorcy i zwane są „partnerami handlowymi”.
- 12 Ponadto sporna umowa wyklucza powiązanie z określoną w umowie wspólnotą zakupową, ponieważ, jak wynika również z art. 2 umowy, stronami umowy są, z jednej strony, Lyoness Europe AG, a z drugiej strony, klient objęty systemem lojalnościowym, który – jak wynika także z art. 1.1 – jest osobą uprawnioną do uczestnictwa we wspólnocie zakupowej utworzonej przez LYONESS wyłącznie w celu nabywania towarów i usług od partnerów handlowych.
- 13 OZ podnosi, że zarówno na stronie 10 umowy, jak i na formularzu przystąpienia do umowy wymagany jest podpis klienta oraz że – jak wynika również z art. 2.2 i 2.3 spornej umowy – klientem objętym systemem lojalnościowym w rozumieniu umowy może być zarówno osoba fizyczna w wieku powyżej 14 lat, jak i osoba prawna. OZ utrzymuje, że na podstawie tych postanowień umowy zawarł umowę w charakterze klienta jako zwykła osoba fizyczna zidentyfikowana za pomocą imienia, nazwiska, osobistego numeru identyfikacyjnego i adresu zamieszkania, to znaczy za pomocą danych identyfikacyjnych zwykłej osoby fizycznej, a nie osoby prawnej.
- 14 Zdaniem OZ żadne postanowienie umowy nie wskazuje na to, że oferował on Lyoness Europe AG wzajemnie prowizje, obniżki cen i inne korzyści finansowe, a sąd pierwszej instancji nie był w stanie wskazać konkretnie domniemanych prowizji, obniżek cen i innych korzyści finansowych, które OZ przyznał pozwanej.
- 15 Natomiast jako osoba fizyczna nie mógł on również zaoferować pozwanej żadnej prowizji, obniżki ceny lub innej korzyści finansowej, ponieważ nie działał w żaden sposób w celach związanych z jakąkolwiek działalnością handlową, gospodarczą lub produkcyjną, rzemieślniczą lub wolnym zawodem w rozumieniu ustawy nr 193/2002, która to działalność nie może być w każdym razie wykonywana bez uprzedniego zezwolenia i uzyskania wymaganych prawem pozwoleń i licencji oraz bez rejestracji lub wpisu do rejestru przedsiębiorstw.
- 16 OZ dodaje, że ani przed zawarciem spornej umowy, ani w trakcie jej wykonywania nie prowadził żadnej działalności gospodarczej w charakterze przedsiębiorcy w rozumieniu dyrektywy lub ustawy nr 193/2000, ani tym bardziej działalności pośrednictwa takiej jak ta będąca przedmiotem spornej umowy, wykonywanej zawodowo.

- 17 Wnosi on do sądu odsyłającego o wystąpienie do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 18 Strona przeciwna w postępowaniu apelacyjnym/strona pozwana, Lyonesse Europe AG, reprezentowana w Rumunii przez myWorld Retail Services SRL (dawniej SC Lyonesse România SRL), wnioskuje o oddalenie apelacji.
- 19 myWorld Retail Services SRL utrzymuje przede wszystkim, że chociaż prowadzi działalność marketingową i reklamową na rzecz strony przeciwnej w postępowaniu apelacyjnym/strony pozwanej, ta ostatnia nie jest jej oddziałem, ponieważ jest w rzeczywistości spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą na terytorium Rumunii, niezależną i posiadającą własny majątek, której współnikami są spółki myWorld International Limited i myWorld Holdings Limited, obie utworzone zgodnie z prawem Wielkiej Brytanii i mające siedzibę w Londynie.
- 20 Nie jest ona w żaden sposób kontrolowana przez stronę przeciwną w postępowaniu apelacyjnym/stronę pozwaną, ani nie ma żadnego szczególnego pełnomocnictwa do reprezentowania tej spółki przed sądem.
- 21 Co do istoty myWorld Retail Services SRL utrzymuje, że OZ nie może zostać uznany za konsumenta.
- 22 Stosunek między Lyonesse Europe AG a członkami systemu lojalnościowego Lyonesse, w tym również wnoszącym apelację, jest bowiem stosunkiem handlowym o charakterze działalności gospodarczej.
- 23 Zgodnie z zasadą działania systemu Lyonesse wnoszący apelację prowadzi działalność gospodarczą w sposób niezależny i regularny, korzystając łącznie ze swoich zasobów firmowych i finansowych oraz prowadząc działalność handlową w celu czerpania z niej zysków w postaci dochodu pasywnego.
- 24 Przystąpienie do systemu lojalnościowego Lyonesse jest nieodpłatne, a późniejsza działalność członka w ramach systemu nie jest uzależniona od zapłaty jakiegokolwiek kwoty. W związku z tym stosunek umowy między członkami Lyonesse a stroną przeciwną w postępowaniu apelacyjnym nie wiąże się z żadnymi kosztami oraz nie można oszacować żadnej ewentualnej szkody wyrządzonej członkowi. Wpłacone przez członków kwoty pieniężne stanowią zaliczki na poczet ich przyszłych zakupów, a ich jedynym obowiązkiem jest wykorzystanie tych kwot za pośrednictwem programu lojalnościowego, to znaczy dokonanie zakupów u partnerów handlowych Lyonesse. Zaliczki na poczet zakupów nie stanowią bowiem równowartości (ceny) towarów dostarczonych lub usług świadczonych przez Lyonesse.
- 25 Towary i usługi są nabywane przez członków bezpośrednio od partnerów handlowych Lyonesse Europe AG, w związku z czym stosunek prawny powstaje bezpośrednio między tymi partnerami handlowymi a członkami systemu Lyonesse.

- 26 Działalność prowadzona w ramach systemu lojalnościowego Lyoness nie obejmuje produkcji, przywozu lub sprzedaży towarów na rzecz członków systemu Lyoness przez stronę przeciwną w postępowaniu apelacyjnym. System lojalnościowy Lyoness wraz ze swoimi członkami tworzy wspólnotę nabywców w celu osiągnięcia z tego tytułu wzajemnych korzyści. Wnoszący apelację czerpał korzyści z uczestnictwa w systemie lojalnościowym Lyoness, polegające na zwrotach z dokonanych przez niego zakupów, korzyściach przyznanych członkowi za zakupy wszystkich poleconych przez niego członków – bonus przyjacielski – oraz korzyściach związanych ze statusem partnera.
- 27 Przy zawieraniu umów wnoszący apelację działał w celu wykonywania działalności przynoszącej dodatkowe i pasywne dochody, a nie w celu uzyskania zwykłych rabatów.
- 28 myWorld Retail Services SRL utrzymuje, że zgodnie z umową „każdemu klientowi przysługuje korzyść »pieniądze przy każdym zakupie«, a każdej osobie zainteresowanej tą działalnością gospodarczą proponuje się, poprzez aktywny marketing polegający na poleceniach, możliwość uzyskania dodatkowego dochodu i rozwoju tej działalności do głównej działalności zawodowej”, a także „[...] klient powinien samodzielnie zadbać o opodatkowanie uzyskanych dochodów i prowizji, niezbędne płatności z tytułu składek ubezpieczeniowych oraz o złożenie osobiście innych dokumentów potwierdzających w przewidzianych terminach; [w] tym celu klient składa właściwym organom podatkowym deklarację 201 »deklaracja dotycząca dochodów zagranicznych, kod 14.13.01.13/7« w ustawowo przewidzianych terminach”.
- 29 Ponadto status przedsiębiorców członków systemu Lyoness został już uznany prawomocnym wyrokiem Curtea de Apel București (sądu apelacyjnego w Bukareszcie, Rumunia) z 2014 r., w którym rozstrzygnięto sprawę wszczętą przez członka systemu Lyoness. Tribunalul București (sąd okręgowy w Bukareszcie, Rumunia) orzekł podobnie w innej sprawie z 2016 r.
- 30 Co się tyczy wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, myWorld Retail Services SRL utrzymuje, że nie ma potrzeby kierowania sprawy do Trybunału przede wszystkim ze względu na to, że strona pozwana/strona przeciwna w postępowaniu apelacyjnym jest spółką szwajcarską, a ponadto wniosek ten zmierzałby w rzeczywistości do rozstrzygnięcia sprawy co do istoty.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania prejudycjalnego

- 31 Sąd odsyłający wyjaśnia, że w celu ustalenia, czy dany warunek umowny jest nieuczciwy, należy zbadać w szczególności, czy powód jest konsumentem.
- 32 Sąd ten dodaje, że dyrektywa nie precyzuje, do jakich rodzajów umów ma ona zastosowanie, lecz definiuje je poprzez odniesienie do statusu stron umowy, w zależności od tego, czy działają one w ramach swojej działalności zawodowej, ponieważ system ochrony ustanowiony przez dyrektywę opiera się, jak wynika

również z wyroku z dnia 30 maja 2013 r., *Asbeek Brusse i de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341), na założeniu, że konsument znajduje się w słabszej pozycji niż przedsiębiorca zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania, i w związku z tym godzi się on na warunki umowne sporządzone uprzednio przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść.

- 33 W ramach niniejszego postępowania apelacyjnego Tribunalul Olt będzie musiał przeprowadzić dwuetapową analizę, a mianowicie ustalić, czy powód jest konsumentem, a następnie określić prawo właściwe: albo prawo szwajcarskie, albo przepisy rumuńskie transponujące dyrektywę 93/13/EWG. Dopiero następnie, w zależności od odpowiedzi Trybunału, będzie on mógł zweryfikować treść warunków kwestionowanych jako nieuczciwe.
- 34 Zdaniem sądu odsyłającego OZ jest konsumentem, mimo iż korzysta z obniżek handlowych stosowanych przez niektórych przedsiębiorców, którzy pozostają w stosunku umownym ze stroną przeciwną w postępowaniu apelacyjnym/stroną pozwaną. Istotne jest, aby OZ był stroną umowy, w ramach której działa w celach niezwiązanych z jego działalnością handlową, gospodarczą lub produkcyjną, rzemieślniczą lub jego wolnym zawodem.
- 35 Ponadto warunek umowny, zgodnie z którym właściwym jest prawo szwajcarskie, może również być analizowany z punktu widzenia jego ewentualnego nieuczciwego charakteru.